

Į INTERNETO VANDENYNĄ – KARTU SU KAPITONU

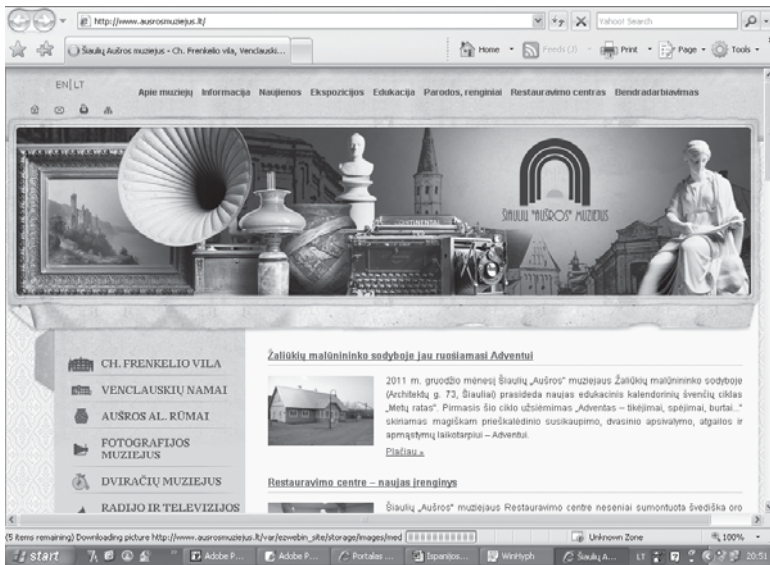
Danutė MUKIENĖ

Interneto leidinys – gyvas organizmas. Kad jis gyventų, reikia ne tik nauja informacija nuolat jį „maitinti“, bet tenkinti ir kitus jo poreikius. Tokius turėdamas jis jau atsirado šiame pasaulyje. Pabandykite tai pamatyti, išgirsti ir suprasti.

Taigi, jei norite mane turėti, manimi naudotis, privalote manimi nuolat rūpintis. Paskelbėte dideliame interneto vandenyne, bet jei pageidaujate, kad ten būčiau surastas tu, kuriems esu skirtas, privalote padaryti viską, kad aš patraukčiau jų dėmesį, sudominčiau ir patikčiau ne tik išore, bet ir turiniu. Nenoriu tik vegetuoti. Turiu poreikį augti, kasdien būti vis įdomesnis, turtingesnis ir tapti brandžiu, solidžiu leidiniu. Ir dar... Man būna labai skaudu, kai sužinau, jog rūbas, į kurį mane įsupote, ir priemonės, kurias man suteikėte, kad patraukčiau vartotojų dėmesį, internete naudojamų informacinių technologijų ir madų pasaulyje kartais jau įvardijamos kaip atgyvena...

***

Tie, kurie jau daug metų ir nuolat naudojasi internetu, nuolat stebi ir mato jo svetainių struktūros, dizaino, navigacijos pokyčius. Dažnai, keičiantis poreikiams, informacijos adresatui, seniau sukurti įmonių, įstaigų, institucijų interneto leidiniai yra ne iš esmės atnaujinami, o tiesiog sukuriami iš naujo, nes toks sprendimas garantuoja, jog atsiras

Šiaulių „Aušros“ muziejaus interneto svetainės www.ausrosmuziejus.lt titulinio puslapio fragmentas

toks interneto leidinys, kuris labiausiai tenkins šiuolaikinio vartotojo poreikius.

Bepigu tai daryti verslo įmonėms, ministerijoms, kuriose naujai interneto svetainei sukurti lėšų gali būti skiriama nuolat. Tuo tarpu muziejai, vieną kartą susikūrę informacinį interneto leidinį, naujiems neturėdami reikalingų finansinių išteklių, tokių patį priversi administruoti 10 ir daugiau metų. Gerai, jei tame muziejuje dirba šiuolaikines informacinių technologijų teikiamas galimybes žinantys ir jas tinkamai panaudoti sugebantys specialistai. Kai jų nėra, ieškome išeities kitur. Nemažai „receptų“ mums šiandien siūlo jau ir pats internetas. Pasižvalgykime po jį. Jei tikėsime tuo, kas parašyta kad ir šiame interneto puslapyje (www.pica.lt/?gclid=CIyg5PuX9qoCFc8t3wodhimDAA), tai pastaraisiais metais

„Tinklapių kūrimas tapo paprastas:

Nenorite gaišti laiko samdydami brangią tinklapių kūrimo kompaniją? Nororite mokėti didžiulių sumų už tinkla-

pio priežiūrą? Su „HOSTEX pica“ Jūs visa tai galite pasidaryti patys. Greitai. Paprastai. Nemokamai.

Pristatykite savo įmonę, produktus ir paslaugas:

Tinklapį susikurti galite mažiau nei per valandą, netgi jei anksčiau niekada neteko to daryti. Didžiulėje dizaino šablonų kolekcijoje rasite sau tinkamą ir patinkantį šabloną. Jums tereikės surašyti tekstus ir įkelti nuotraukas.

Tai padės Jums pritraukti klientų ir parduoti daugiau:

Jūs lengvai galite susikurti elektroninę parduotuvę ir parduoti prekes internetu, atsiskaitymams naudojant „PayPal“ sistemą. Tereiks pasirinktame šablone surašyti savo prekių pavadinimus, įkelti iliustracijas bei aprašymus.

Jūsų tinklapis bus „skanesnis“ su prieskoniais!

Jūsų tinklapį pagyvens tinklaraštis, forumas, nuotraukų galerija, balsavimo modulis, svečių knyga, atsiliepimų forma, animuota užsklanda ir kt.“

Tai reklama. Gyvenime dažniausiai yra kur kas sudėtingiau, ypač kai norime internete pristatyti kultūros paveldo įstaigą.

Muziejaus darbuotojai, kuriems patikėta sukurti naują, muziejaus ir šiuolaikinio interneto naudotojo poreikius tenkinančią svetainę, turi žinoti jų kūrimo metodiką, vystymosi tendencijas. Dar geriau, jei įstaigoje yra žmonių, galinčių koordinuoti ir organizuoti tokių leidinių sukūrimą, mokančių juos administruoti bei atnaujinti. Reikia turėti ir šiems leidiniams sukurti, administruoti, atnaujinti reikalingų finansinių išteklių.

Šiandien, kalbėdami apie muziejų skaitmeninę leidybą, beveik jau nebeužsimename apie prieš keletą metų buvusias populiarias elektronines edukacines, informacines programas, kurias kartu su kitais partneriais ilgai kurdavome, daug pinigų šiems darbams išleisdavome, vėliau įrašydavome į CD, DVD, padaugindavome jas ir išplatindavome. Į tokias laikmenas įrašyti elektroniniai leidiniai šiandien – jau nebėra populiarūs ir mums, gyvenantiems Lietuvoje, krizės sąlygomis, per brangus dalykas. Pastaraisiais metais vienas kitas toks produktas dar pasirodo, tačiau tai padaroma iš inercijos, dažniausiai įgyvendinant prieš keletą metų parašytus projektus, kuriems finansavimas jau gautas. Įvertinus tai, 2011 m., tyrinėjant

muziejų veiklą skaitmeninės leidybos srityje, analizuoti muziejų sukurtus ar kuriamus elektroninius leidinius buvo atsisakyta.

Interneto leidinių vaidmuo šiuolaikiniame informacijos pasaulyje nuolat didėja. Muziejaus interneto svetainės turinį dažniausiai sudaro ne tik svarbiausia informacija apie įstaigą, bet ir informacija apie muziejuje sukauptas vertybes, vykstančius renginius. Atskirais atvejais, kai muziejus turi savo portalą internete, tai toks leidinys yra ir vartai, pro kuriuos patenkame prie kituose leidiniuose, duomenų bazėse kaupiamos muziejui aktualios, jį ir jo rinkinius identifikuojančios informacijos.

2011 m. tarp interneto leidinių kūrėjų vienoje iš populiariausių svetainių „Smashing Magazine“ pasirodė didelės apimties publikacija „Lietuvos Web dizaino apžvalga“ (*Showcase Of Web Design In Lithuania*) (www.smashingmagazine.com/2010/06/03/showcase-of-web-design-in-lithuania/). Jos autorius Tomas Laurinavičius pasauliui pristato šiuolaikines Lietuvos web dizaino tendencijas. Tai gana svarbus įvykis mūsų Lietuvos interneto leidinių vystymosi istorijoje, nes šioje svetainėje dažniausiai pristatomi tik didelių, gerai žinomų pasaulio valstybių, tokių kaip Rusijos, Kinijos, Italijos, Vokietijos ir kitų, interneto leidiniai. Taigi, jei čia buvo pasiūlyta gana plati erdvė Lietuvai, tai rodo, jog lietuvių kuriamas web dizainas pasaulyje vertinamas.

Minėtoje publikacijoje tarp daugybės kitų sektinų interneto lietuviškų leidinių dizaino pavyzdžių pateikiamas ir Trakų istorijos muziejaus interneto svetainės vienas puslapis. Tokio lygio Lietuvos muziejų interneto svetainių šiandien turime jau ne vieną. Iš to darome išvadą, kad mūsų muziejai, ypač turintys finansinių galimybių sukurti savo muziejaus reprezentacinius leidinius, žino, kaip tai reikia daryti ir sugeba tai padaryti gana sėkmingai.

Šiandien internete, kuriame muziejai nori būti matomi, patrauklūs ir naudingi jo naudotojams, gali susirasti įvairiausių patarimų, kaip susikurti šiuolaikišką, savo dizainu vartotojams patrauklų interneto leidinį.

Vienas iš tokių šviečiamųjų portalų yra „Noriu žinoti“. Čia paskelbtoje publikacijoje „2011 metų internetinių tinklapių di-

zaino tendencijos“ (www.noriuzinoti.lt/dizainas-mokymai-naujie-nos/2011-metu-internetiniu-tinklapiu-dizaino-tendencijos/) (žr. 2011 m. rugšėjo 10 d.) išskiriama dešimt šiais metais interneto leidinių dizainui būdingų tendencijų. Analizuodami jas įsitikiname, kad pastaraisiais metais labai greitai keičiasi visuomenės požiūris į internetą, galimybes jame susirasti reikalingą informaciją arba tiesiog naudingai ar nenaudingai praleisti laiką. Visa tai sąlygoja besikeičiančios informacinės technologijos ir interneto naudotojų patirtis bei poreikiai.

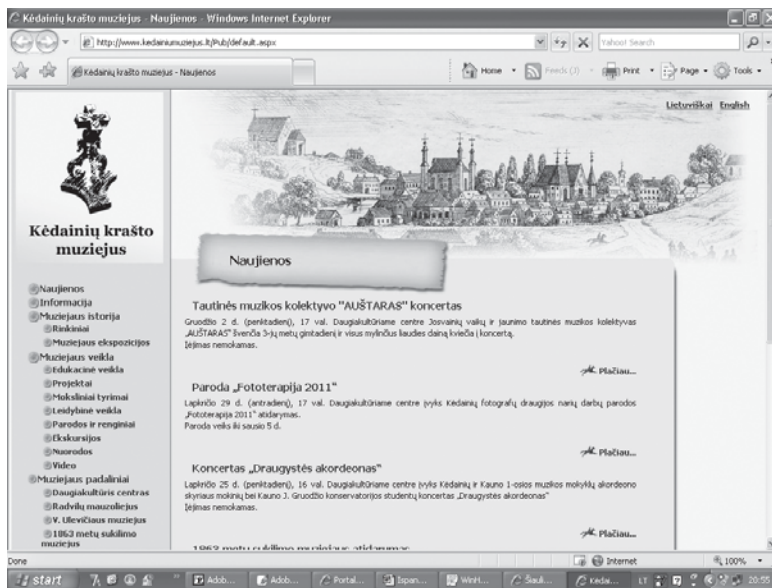
Virtualiame gyvenime, kaip ir realiame, egzistuoja mados dėsniai. Praėjusiais metais buvo teigiama, kad kuo paprastesnis interneto leidinio dizainas, tuo jis geresnis bei efektyvesnis. Kas naujo 2011-aisiais?

„Noriu žinoti“ skelbia, kad 2011 m. pradėtos naudoti masyvesnės antraštės, sukuriama net tokių, kurios užima iki pusės ekrano dydžio. Kiek ilgai tokia mada išsilaikys, sunku pasakyti.

2011-aisiais, kaip ir ankstesniais metais, naujai kuriamuose leidiniuose siekiama jų paprastumo. Tyrinėtojai teigia, kad toks posūkis įvyko atsiradus socialiniams tinklams „Twitter“ ir „Facebook“, kurie įteigė, jog „mažiau yra daugiau“. „Noriu žinoti“ rašo, kad „didelė dalis įmonių taip ir elgiasi, bei seka gigantų pėdomis, palikdami tiesiog daugiau baltos ertmės“ savo interneto leidinių dizaine.

Trečia. Aktualu tai, jog „Flash“ tinklapiai internete jau nebėra populiariūs. „Noriu žinoti“ informuoja, kad seniai praėjo tos dienos, kai flash'iniai tinklapiai valdė internetą ir buvo tinklapio dizaino pasididžiavimas. Bet kartu „Flash“ yra ir lankstus įrankis, kuris gali suteikti jūsų leidiniui tikrai gerų funkcijų. Tačiau nevertėtų pamiršti, kad jis taip pat padidina tinklapio užsikrovimo laiką, o šiandienos interneto naudotojas nebeturi tiek kantrybės, kiek turėjo anksčiau. Jums sudaryta galimybė maždaug per dvi sekundes sužavėti lankytoją, nes kitaip jis tiesiog kelias toliau. Flash animacija nepasileidžia ant daugelio mobiliųjų telefonų, o žmonės nori, kad tinklapis užsikrautų jų mobiliajame telefone ar tabletuose.

Ketvirta tendencija – tai išryškėjęs dėmesys leidinio taipog-

Kėdainių krašto muziejaus interneto svetainės www.kedainiumuziejus.lt titulinio puslapio fragmentas

rafijai (taipografija – šriftų (spaudmenų, raidžių) tvarkymo (komponavimo, dėstymo) technika ir menas, reikalingas aiškiai išreikšti kalbą. Šriftų (spaudmenų, raidžių) tvarkymas yra susijęs su raidžių dydžių, šrifto stiliaus, eilutės ilgio, eilutės aukščio ir kt. parinkimu). Manoma, kad tinkamai parinkus taipografi- ją į leidinius galima pritraukti daugiau lankytojų.

Penkta – padidėjęs socialinių tinklų vaidmuo. Sakoma, kad jei jūsų interneto leidinys neturi integracijos su socialiniais tinklapiais, pvz., „Facebook“, „Twitter“, jūs prarandate didelę dalį interneto srauto. Anot „Noriu žinoti“, „Paprastas facebook’o „Patinka“ mygtukas gali padaryti tikrai didelių pokyčių jūsų tinklapio lankomumui. Šiandieninis interneto naudotojas nori būti visuomenės dalimi. Jis nori žinoti, ką aplinkiniai mano apie tavo tinklapį / siūlomus produktus / straipsnius ir t. t.“

2011-aisiais metais padidėjo poreikis interneto leidinius pri- taikyti mobiliajam internetui. Tiems, kas kuria naujas muziejų interneto svetaines ar mąsto apie jau seniai turimų plėtrą, at-

naujinimą, pravartu būtų pabandyti atsakyti ir į tokius klausimus: „Ar jūsų leidinys pasiekiamas per mobilųjį telefoną? Jeigu taip, ar svetainė mobiliuose priemonėse veikia optimaliai?“ Anot „Noriu žinoti“, „Jeigu jūs dar negalvojate apie prisitaikymą prie mobiliojo interneto, vertėtų susimąstyti, nes jūsų konkurentai paprasčiausiai išsiverš į priekį vien dėl to, kad jų tinklapis yra prieinamas mobiliuoju internetu.“

2011 m. išryškėjo tendencija kurti žurnalų tipo interneto leidinių dizainą. Jis yra pritaikytas tokiems prietaisams kaip „iPad“, tačiau, anot „Noriu žinoti“, „ir kitiems vartotojams pradėjo patikti toks paprastumas, nuotraukų gausa, patamsinti fontai ir t. t. Tai padaro tinklapį patrauklesnį bei kviečiantį vartotojus užėiti ir paskaityti.“

Aštunta tendencija – interneto leidiniuose pradedami naudoti didesni logotipai. „Noriu žinoti“ pažymi, kad antraštė ir logotipas yra du skirtingi dalykai. Taigi, kodėl nepabandžius interneto vartotojo patraukti ne tik antrašte, bet ir logotipu – vienu iš svarbiausių kiekvienos įstaigos vizualinės identifikacijos simbolių?

2011 metais atsirado daug naujų interneto svetainių, kuriose naudojamas ne kompiuteriu sukurtas, o ranka pieštas dizainas. Tai nėra nauja tendencija, bet dabar tai labai madinga.

Na ir dešimtoji tendencija – interneto leidiniui pritaikomas font'as (fontas – tai šriftas, taipografijoje apibrėžiamas kaip vientiso simbolių rinkinio konkretus šrifto dydis ir stilius). „Noriu žinoti“ skelbia: „Pasirinkti tinkamą font'ą dizaine gali tapti tikru iššūkiu.“ Tad kodėl tam neskyrus šiek tiek daugiau laiko ir nesukūrus naujo font'o?“

Interneto svetainėje „HOST1PLUS“ (www.host1plus.lt/blog/web-dizaino-tendencijos/) 2011 m. vasario 11 d. paskelbtoje publikacijoje „Web dizaino tendencijos“ perspėjama, kad nors „Interneto svetainių stilius, jų išvaizda, turinys ir įvairūs naudojami struktūriniai elementai labai priklauso nuo mados vėjų (...), mados vaikymasis ne visuomet yra gerai. Vaikantis vyraujančių madų gali būti prarandamas svetainės išskirtinumas“ ir tada interneto naudotojas neišskiria tokios svetainės iš bendros visumos.

Visi specialistai, kurie analizuoja vartotojų elgseną jiems naršant internete, kaip jau buvo užsiminta ir šioje publikacijoje, pažymi, kad jeigu leidinys naudotojo nesudomino per pirmąsias kelias sekundes, jis ilgiau joje ir neužsibus.

Ankstesniais metais kuriant interneto svetaines daugiau dėmesio buvo skiriama jų turiniui, o ne dizainui. Pastaraisiais metais situacija gerokai pasikeitė – bandoma išlaikyti dizaino ir turinio pusiausvyrą.

„HOST1PLUS“ rašo: „Interneto mados podiume šiuo metu karaliauja vaizdai, ryškios spalvos ir platūs, kartais ne iki galo suvokiami navigaciniai meniu. Tačiau pastebima viena nelabai originali tendencija – svetainės labai panašios. Kartais, peržvelgiant panašaus turinio projektus, susidaro įspūdis, kad jie tarytum nusižiūrėti vienas nuo kito.“

Publikacijos autorius tiems, kas planuoja kurti savo svetainę artimiausiais metais, kaip priemonę išsiskirti iš kitų siūlo laikytis minimalizmo. Kuo tai turėtų pasireikšti? Anot „HOST1PLUS“, kalbama apie konservatyvias spalvas, neįmantrius, skaityti patogius šriftus, baltą foną. „Tai – klasikų klasika. Minimalizmą galima realizuoti dviem būdais – primityviai, kaip buvo interneto pradžioje, arba stilingai, prie ko linkstama dabar. Minimalizmas turi vieną teigiamą bruožą – lankytojas, patekęs į minimalistinę svetainę, sukonzentruoja dėmesį į esminę informaciją. Jo žvilgsnis nepaklysta spalvų, šriftų ir nuotraukų mišinyje. Paprasti elementai išskiria tokią svetainę iš srauto kitų ir patraukia konkretaus produkto ieškančius lankytojus. (...) Svarbiausias dalykas yra išsiskirti iš kitų panašaus turinio svetainių. Originalumas, išradingumas ir netikėti sprendimai yra kertiniai akmenys, ant kurių turi laikytis Jūsų interneto svetainės vizija. Visos priemonės yra geros siekiant savo tikslų. Svarbiausia, kad darbas būtų atliktas kokybiškai, stilingai ir, kaip pasakytų menininkai, su polėkiu. Panašaus stiliaus kopijavimas neduos tokių rezultatų, kokių tikimasi. Kopijavimas gali tik paskandinti Jūsų projektą panašių projektų minioje. Originalios ir naujoviškos idėjos atveria kelią į populiarumą. Todėl pagrindinėmis ateities interneto svetainių dizaino tendencijomis galima būtų laikyti eksperimentavimą ir naujų idėjų realizavimą. Pažvelkite

į savo svetainę kitu, netikėtu kampu, ir tikrai neprašausite.“

Tokius sprendimus siūlo interneto leidinių kūrėjai, įmonės, suinteresuotos, kad jų teikiamos paslaugos sulauktų užsakovų.

Lietuvos muziejų reprezentacinių svetainių internete kasmet daugėja, didėja ir jų patrauklumas, teikiamų paslaugų skaičius. Tyrinėdami jas, pastebime, kad dažnai muziejai internete neskiria pakankamai dėmesio pateikiamam turiniui. Vis dar labai retai lietuviškose muziejų svetainėse galime rasti informacijos, kuri pasiekama iš tų muziejų susikurtų duomenų bazių. Priežastis ta, kad tokių ne tiek daug ir turime. Muziejuose pastaraisiais metais nėra kam jų kurti. Tai itin aktualu kalbant apie savivaldybių muziejus, kuriuose kadry skaičius vos ne kasmet vis labiau „apkarpoamas“. Daug yra dar ir tokių muziejų, juose dirbančių vadovų, kurie įsivaizduoja, kad tai, kas vyksta internete, nieko bendro neturi su muziejaus veikla. Bet laikas vietoje nestovi. Keičiasi ne tik priemonės, kuriomis žmonės ieško ir gauna informaciją, bet ir muziejuose dirbantys specialistai, jų kvalifikacija ir visuomenės požiūris į muziejus. Šiandien interneto nenorinčių pripažinti muziejininkų kartą palaipsniui keičia kompiuterijos srityje gana raštingi įvairių sričių specialistai. Mita, kad muziejininkai nenori skaitmeninti, neskaitmenina ir nenori informacijos apie suskaitmenintus kultūros paveldo objektus pristatyti visuomenei, keičia kita gyvenimo tikrovė.

2011 m. lapkričio mėn. susumavus duomenis, kurie buvo surinkti atliekant 2011 m. kovo–spalio mėn. atliktą muziejų apklausą, kuria siekta išsiaiškinti, kaip jie yra pasirengę Lietuvos integralios muziejų informacinės sistemos (LIMIS) įdiegimui savo muziejuose, paaiškėjo, kad vien nacionaliniuose ir respublikiniuose muziejuose (duomenys nebuvo gauti tik iš Lietuvos nacionalinio muziejaus), jau yra skaitmenizuota apie 165 tūkstančiai eksponatų. Didelė dalis realybėje egzistuojančių objektų skaitmeninių kopijų įvairiose informacinėse sistemose jau yra susieta ir su metaduomenimis. Muziejai, dirbantys skaitmeninimo srityje, jau įsitikino, kad eksponatų skaitmeninių kopijų egzistavimas, tinkama jų apskaita ir naudojimas palengvina muziejininkų darbą: padeda greičiau aptarnauti interesantus, apsaugoti eksponatus nuo praradimų, kurie neišvengiami, kai vertybės, neturint jų

skaitmeninių kopijų, nuolat yra kilnojami ir kitaip veikiami.

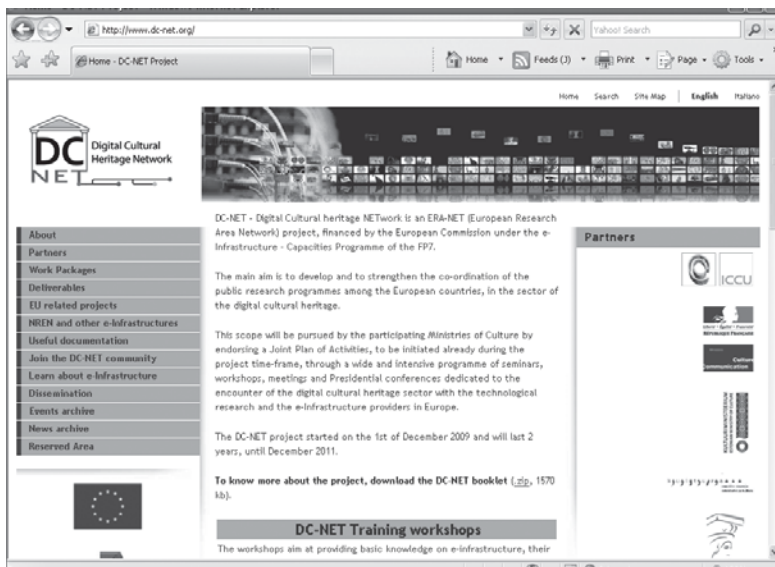
Šiandien muziejų ekspozicijų salėse turime galimybę pristatyti tik labai nedidelę dalį vertybių, kurias valstybė yra patikėjusi saugoti muziejams. Didžioji dalis eksponatų, patekusių į muziejų rinkinius, jei nebus pasinaudota šiandien informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis informaciją apie jas skleisti internete, gali būti visuomenei ilgą laiką nepasiekiamos iš viso – tiesiog nėra kitokių fizinių galimybių informuoti visuomenę apie tokias vertybes ir išsamiau jas pristatyti.

Pagrįstas interneto naudotojų noras, kad kultūros paveldas internete būtų pristatomas kokybiškai. Tai jau natūraliai susiformavęs visuomenės poreikis. Kokybės neįmanoma pasiekti nei dirbant su „muilinėmis“, nei mėgėjiškai.

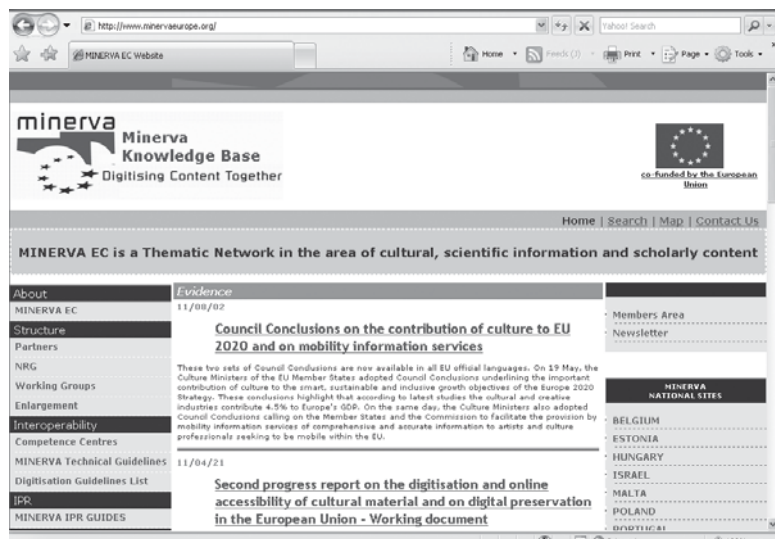
Kurti interneto leidinius, tiek jų turinį, tiek ir dizainą, turi profesionalai. Jei nėra tokiam darbui tinkamo fotoaparato, patirties turinčio fotografo, gal neverta „kankinti“ ir eksponato. Tad, jei yra noras skaitmeninti, gal iš pradžių pasitenkinkime muziejuje turimu skeneriu ir iš pradžių suskaitmeninkime sukauptą vertingiausią dokumentinį paveldą (nuotraukas, laiškus, leidinius, rankraščius). Šių objektų skaitmeniniai vaizdai tikrai bus reikalingi, jais galėsite labai pagyvinti ir savo muziejaus reprezentacinę svetainę internete, ir kitus interneto leidinius.

Labai dažnai pastebime, kad muziejai, pateikdami savo interneto svetainėse vaizdus, bijo juos fragmentuoti. Tai labai atsargiai turime daryti pristatydami visuomenei autorinius meno kūrinius, tačiau kitais atvejais fragmentavimas gali labai pasitarnauti siekiant, kad leidinys būtų patrauklus naudotojui.

Interneto pasaulis keičiasi. Kartu su juo turėtume keistis ir patys – pabandyti nuolat tiek į savo administruojamus leidinius, tiek ir į patį internetą žiūrėti iš šono ir jame prisistatyti taip, kad tai būtų solidu, profesionalu ir šiuolaikiška. Tai pasiekti įmanoma dirbant su komanda. Jei jos nėra pačiame muziejuje, formuokime ją išorėje, bet vairą visada laikykime patys. Į interneto vandenyną muziejaus informacijos laivas turi išplaukti prie vairo stovint kapitonui.

DC-NET projekto interneto svetainės <http://www.dc-net.org/> titulinio puslapio fragmentas

„Minerva“ projekto svetainės <http://www.minervaeurope.org/> titulinio puslapio fragmentas